

با گناهان چگونه مبارزه کنیم؟

تألیف:

حامد بن محمد المصلح

ترجمه:

عبدالرحیم هاشم زهی

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.ahlesonnat.com

www.isl.org.uk

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.kalemeh.tv

www.nourtv.net

www.sadaislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.islam411.com

www.videofarsi.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

.....	سخنی از مترجم	۵
.....	مقدمه‌ی مؤلف	۷
.....	ده عامل مهم بخشش گناهان	۹
.....	۱- توبه	۱۱
.....	۲- استغفار	۱۳
.....	۳- اعمال صالح	۱۵
.....	[الف- فرائض و نوافل]	۱۶
.....	۱- وضو	۱۷
.....	۲- اذان	۱۸
.....	۳- رفتن به نماز	۲۰
.....	۴- فضیلت نمازهای پنجگانه	۲۰
.....	۵- فضیلت نماز جمعه	۲۲
.....	الف: فضیلت آمین	۲۳
.....	ب: فضیلت برخواستن از رکوع	۲۴
.....	ج: فضیلت سجده	۲۴
.....	د: نماز تهجد	۲۵
.....	ه: نماز توبه	۲۵
.....	و: نماز در بیت المقدس	۲۶

- ۲۶ ..... ز: فضیلت درود و سلام بر پیامبر ﷺ
- ۲۷ ..... ۶- فضیلت صدقه
- ۲۷ ..... ۷- فضیلت روزه
- ۲۹ ..... ۸- فضیلت حج و عمره
- ۳۰ ..... أ- طواف بیت الله
- ۳۰ ..... ب- فضیلت لمس حجر اسود و رکن یمانی
- ۳۱ ..... ج- فضیلت روز عرفه
- ۳۱ ..... ۹- فضیلت کسب علم و امر به معروف و نهی از منکر
- ۳۲ ..... ۱۰- فضیلت جهاد
- ۳۳ ..... ۱۱- فضیلت نیکویی به پدر و مادر و احسان به یتیمان
- ۳۴ ..... ۱۲- کنارزدن موذی از راه
- ۳۴ ..... ب- ذکر خداوند متعال
- ۳۵ ..... الف- فضیلت لا إله إلا الله
- ۳۵ ..... ب- تلاوت قرآن مجید
- ۳۶ ..... ۱۳- ساختن مساجد
- ۳۶ ..... ۱۴- محبت بخاطر خداوند
- ۳۷ ..... ۱۵- مرگ کودکان
- ۳۷ ..... ۱۶- احسان به حیوانات سودمند
- ۳۸ ..... ۱۷- فضیلت مصافحه
- ۳۹ ..... ۱۸- ضرر کینه توزی
- ۳۹ ..... ۱۹- دعای بازار
- ۳۹ ..... ۲۰- دعای غذا و آب
- ۴۱ ..... ۴- دعا و استغفار مؤمنان

-
-
- ۴۳..... ۵- ایصال ثواب
- ۴۵..... ۶- شفاعت حضرت محمد ﷺ
- ۴۹..... ۷- مصائب و مشکلات در دنیا
- ۵۳..... ۸- بیهوشی در عالم برزخ
- ۵۵..... ۹- عذاب و شکنجه در میدان محشر
- ۵۷..... ۱۰- رحمت خداوند مهربان

سخنی از مترجم

الحمد لله العزيز الغفار والصلاة والسلام على نبي الرحمة المبشر بالتوبة والاستغفار وعلى آله وأصحابه الذين يعملون الصالحات وكانوا مستغفرين بالأسحار والذاكرين الله بالعشي والإبكار وعلى من تبعهم بإحسان إلى يوم القرار.

اما بعد! در آغاز از آفرینش حضرت آدم عليه السلام، فرشتگان در محضر خداوند متعال گفتند: آیا بر کره زمین انسان را خلیفه و جانشین قرار می‌دهی که بر آن فساد، قتل و غارت را گسترش دهد؟

خداوند فرمود: ﴿إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (بقره: ۳۰).

«آنچه را می‌دانم شما نمی‌دانید».

و آنگاه انسان را که دارای سرشتی مرکب از گناه و طاعت بود به خلافت برگزید. و راه خیر و شر هر دو را در اختیارش قرار داد تا بکارگیری نیروی عقلانی، در روشنی و وحی، بر دشمنان چون نفس، شیطان و دنیا، فائق گردد و با داشتن داعیه گناه، در طاعت و بندگی مشغول شود و بر فرشتگان که استعداد معصیت را ندارند افضلیت و برتری خویش را نسبت به جانشینی ثابت گرداند.

ولی چون فطرت انسان آمیخته با گناه و لغزشات بود و هر آن بیم ارتکاب گناه می‌رفت خداوند متعال اسباب و عواملی برای مبارزه با گناهان را در اختیارش نهاد که با استفاده از این عوامل و اسباب گناهان را خنثی کند و حق خلافت را بجا آورد و خویشتن را به مقام برتر کرامت انسانی و قرب خداوند برساند.

و بنده در این مورد رساله «المکفرات العشر» نوشته شیخ حامد بن محمد المصلح که یکی از داعیان مکتبه الدعوة والإرشاد مكة المكرمة است به فارسی ترجمه نمودم و امیدوارم که در بارگاه خداوند منان شرف قبولیت را حاصل کند و هو ولی التوفیق. و از برادرانی که در این

مورد با بنده همکاری داشتند کمال تشکر را دارم و از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود که اگر چنانچه در ترجمه با خطاء و اشتباهی مواجه شدند مترجم را به حکم، الدین النصیحة اطلاع دهند.

وما توفیقي إلا بالله عليه توكلت وإليه أنيب وصلى الله تعالى على خير خلقه ومحمد وآله وصحبه أجمعين آمين.

عبدالرحيم هاشم زهي

از

حوزه علمیه عین العلوم گشت - سراوان

مقدمه‌ی مؤلف

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا وسيئات أعمالنا، ومن يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه ومن تبعهم بإحسان وسلم تسليماً.

خداوند متعال بنابر فلسفه و حکمتی، انسان را میان دشمنانی چون نفس و خواهشات آن، شیطان و دنیا قرار داده، اما به لطف و کرم خویش انسان مسلمان را در مصاف با این دشمنان، بدون سلاح رها نکرده است. و از آنجا که خطا و لغزش از سرشت بنی آدم است برای زدودن آثار شوم گناهان اعم از گناهان صغیره و کبیره، عمدی و غیر عمدی کفاره‌هایی قرار داده است.

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: سوگند به آن ذاتی که جان من در دست اوست، اگر شما گناه نکنید خداوند شما را از دنیا برمی‌دارد و قومی دیگر را جایگزین می‌کند گناه می‌کنند و از خداوند طلب مغفرت می‌نمایند و خداوند آنها را می‌بخشد^(۱).

پس خداوند با توبه و استغفار و اعمال صالح گناهان‌شان را می‌آمرزد. و مسلماً هر انسان مسلمان آرزومند است که هنگام رفتن از این دنیا با خداوند متعال آنچنان ملاقات کند که از او خشنود و راضی باشد و بر او گناهی نباشد.

و این رساله نیز مشتمل بر اسباب و عواملی است که انشاء الله سبب نابودی گناهان می‌شوند.

و خداوند بنابر لطف و کرم خویش بر بندگانش عواملی مقرر ساخته که بدی‌هایشان را می‌زداید و خداوند بدان وسیله گناهان‌شان را می‌آمرزد.

---

(۱) - صحیح مسلم کتاب تبه ۴ / ۲۱۰۶.

آنچنان که خداوند می‌فرماید: ﴿وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ

[طه: ۸۲].

«من بسیار آمرزنده‌ام کسانی را که توبه کنند و ایمان و عمل صالح انجام دهند و سپس هدایت شوند».

بنده به توفیق خداوند در این رساله آیات و احادیث صحیح و ثابت از پیامبر ﷺ را در این موضوع جمع‌آوری و سعی بر آن داشتم جز احادیث صحیح و ثابت چیزی دیگر ننویسم، زیرا بیشتر تصنیفات در این مورد از احادیث ضعیف و واهی خالی نیست، پس آن را به صورت مختصر و کامل جمع‌آوری کردم تا راه بر پویندگان واقعی آسان شود و امید است که خداوند، خوانندگان و شنوندگان را از آن بهره‌مند سازد و از خداوند متعال خواهانم که آن را خالصانه برای خویش قرار دهد و او بهترین مسؤل است.

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله و صحبه و من تبعهم باحسان.

حامد بن محمد المصلح

داعی مکتبه الدعوة والإرشاد مکتبه المکرمة

ده عامل مهم بخشش گناهان

خداوند سبحان در قرآن مجید برای از بین بردن معاصی به اسبابی اشاره کرده‌اند که ﴿إِنَّ

الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾ [هود: ۱۱۴].

«بی گمان نیکی‌ها بدی‌ها را از بین می‌برند».

و نیز حضرت پیامبر ﷺ آن اسباب را با وضاحت بیان نموده‌اند که بحثش خواهد آمد.

«امام ابن تیمیه رحمته می‌گوید: هرگاه مؤمن مرتکب معصیتی شود با ده عامل، گناهان او

بخشوده می‌شوند»

که عبارتند از:

۱- توبه

۲- استغفار

۳- اعمال صالح

۴- دعای برادر مسلمان

۵- ایصال ثواب توسط مؤمنان

۶- شفاعت پیامبر ﷺ

۷- مصائب و مشکلات در دنیا

۸- بیهوشی عالم برزخ

۹- عذاب و شکنجه میدان حشر

۱۰- رحمت خداوند مهربان

پس اگر شخصی این ده عامل شامل حالش نشد غیر از خویش کسی را سرزنش و ملامت

نکند.

چنانکه خداوند در حدیثی قدسی می‌فرماید: ای بندگانم! این اعمال شماست که برایتان برمی‌شمارم و شما را بنابر آن پاداش کامل می‌دهم، و اگر کسی پاداش نیک در یافت کرد، سپاس خداوند را بجا آورد و اگر شخصی جز آن را یافت غیر از خویش کسی را ملامت نکند^(۱).

شیخ الإسلام رحمته الله با معرفی این ده عامل برای نابودی گناهان بر مسلمانان احسان بسیاری بزرگی نمودند.

برادر و خواهر مسلمان، هم اکنون این ده عامل با دلیل از قرآن و سنت در اختیار شما قرار می‌گیرد و از خداوند متعال التماس دارم که این عمل را خالصانه برای خودش قرار دهد و نویسنده، خواننده و شنونده‌اش را از آن بهره‌مند گرداند.

(۱) - روایة صحیح مسلم.

۱- توبه

آن توبه‌ای که خداوند آن را بپذیرد، زیرا کسی که از گناهان توبه کند مانند شخصی است که هرگز مرتکب گناهی نشده است و خداوند متعال می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ [التحریم: ۸]. «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! توبه کنید، توبه خالصی؛ امید است با این کار پروردگار گناهان‌تان را ببخشد و شما را در باغ‌هایی از بهشت که نهرها از زیر درختانش جاری است وارد کند».

پس در این آیه بیان شد که توبه سببی برای ورود به بهشت است، زیرا توبه مهمترین عامل بخشش و تبدیل گناهان به نیکی است که خداوند می‌فرماید: ﴿إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الفرقان: ۷۰]. «مگر کسی که توبه کند و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد که خداوند گناهان این گروه را به حسنات تبدیل می‌کند، و خداوند آمرزنده و مهربان است».

بنابراین، اگر شخصی ایمان بیاورد، و اعمال صالح انجام دهد و صادقانه با نیتی پاک توبه کند پروردگار توبه‌اش را می‌پذیرد، آنچنان که فرموده است: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ [التوبة: ۱۱۷-۱۱۸].

«خداوند رحمت خود را شامل حال پیامبر و مهاجران و انصار که در زمان عسرت و شدت (جنگ تبوک) از او پیروی کردند نمود، پس از آن که نزدیک بود دل‌های گروهی از آنها از حق منحرف شود، سپس خدا توبه آنها را پذیرفت که او نسبت به آنان مهربان و رحیم است؛ همچنین آن سه نفر که (در مدینه) باز ماندند، تا آن حد که زمین با همه وسعتش بر آنها تنگ شد و (حتی) جایی در وجود خویش برای خود نمی‌یافتند و دانستند که پناهگاهی از خدا جز به سوی او نیست، در آن هنگام خدا آنان را مشغول رحمت خود ساخت و خداوند توبه آنها را پذیرفت که خداوند توبه‌پذیر و مهربان است.»

خداوند متعال پس از این کوشش جانکاه و مبارزه طاقت‌فرسای آنان توبه‌شان را پذیرفت. و بلکه خداوند متعال بر توبه بنده‌اش بسیار خوشحال می‌شود، چنانچه حضرت انس رضی الله عنه در حدیثی از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می‌کند که ایشان فرود: همانا خداوند خوشحال‌تر می‌شود به توبه بنده‌اش، آنگاه که توبه کند یکی از شما که در بیابانی بر شترش سوار بوده که ناگهان شتر از دستش فرار کند، در حالی که آذوقه‌اش بر سر آن است، و چون از یافتن شتر مأیوس شود با ناامیدی آمده و در سایه درختی به پهلو دراز کشیده در این هنگام ناگهان متوجه می‌شود که شتر در کنارش ایستاده که فوراً مهارش را بدست می‌گیرد و از فرط خوشحالی می‌گوید: خدایا تو بنده من هستی، و من خدای تو ام! و از شادی بی‌حد الفاظ را اشتباه تلفظ می‌کند ^(۱).

ابن قیم رحمته الله می‌گوید: کدام شادمانی با این برابری می‌کند؟ و اگر خوشی برتر از آن در عالم هستی وجود می‌داشت حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله به آن مثال می‌زدند. بنابراین، شادمانی خداوند به توبه بنده‌اش، برتر از خوشحالی آن شخص از یافتن سواری‌اش است ^(۲).

(۱) - مسلم کتاب التوبه ح ۲۷۴۷، ج ۴ / ۲۱۴ و قسمتی در بخاری.

(۲) - مدارج السالکین ابن قیم ۱ / ۹۲۷.

۲- استغفار

همانا طلب آمرزش از خداوند بی همتا عاملی برای بخشش گناهان است. آنچنان که خداوند متعال قول حضرت نوح علیه السلام را بیان می کند: ﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ [نوح: ۱۰].

«به آنها گفتم: از پروردگار خویش آمرزش طلبید که او بسیار آمرزنده است.»
و خداوند می گوید:

﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ [آل عمران: ۱۳۵].
«و آنها هنگامی که مرتکب عمل زشت شوند یا به خود ستم کنند به یاد خدا می افتند و بر گناهان خود طلب آمرزش می کنند و کیست جز خداوند که گناهان را ببخشد و اصرار بر گناه نمی کنند با این که می دانند.»

و حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایتی نقل می کند که حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: یا رسول الله! مرا دعایی بیاموزید که آن را در نماز بخوانم، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: بگو: «اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ».

«خداوندا! همانا من بر خویشتن بی حد ستم کرده ام و گناهان را جز ذات یگانه ات احدی نمی ببخشد، پس مرا مورد آمرزش خویش قرار و رحمت را شامل حال من بگردان، همانا تو بخشنده و مهربانی هستی»^(۱).

(۱)- بخاری کتاب الدعوات و کتاب التوحید ح ش ۶۶۶ مسلم ح ش ۲۷۰۵.

و نیز آنچنان که در حدیثی از حضرت عبدالله بن معسود رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کسی سه مرتبه «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» بگوید، تمام گناهانش معاف می‌شود، اگرچه از جنگ (جهاد) نیز فرار کرده باشد ^(۱).

و در حدیث حضرت شداد بن اوس رضی الله عنه وارد است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: سیدالاستغفار آنست که شخصی بگوید:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِدُنْيِي فَأَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ».

و هر کسی این استغفار را هنگام صبح و یا غروب بخوان و در آن روز یا شب بمیرد وارد بهشت می‌شود ^(۲).

و این حدیث شامل چندین مطلب است:

- ۱- ستایش خداوند متعال چنانکه مناسب ذات اقدس اوست.
- ۲- اقرار به توحید در عبادت.
- ۳- اعتراف به نعمت‌های بی‌شمار خداوند.
- ۴- اعتراف به گناه و کوتاهی.
- ۵- طلب آمرزش از خداوند که غیر از او خواسته نمی‌شود.

(۱)- حاکم علی شرط مسلم و ابوداود و ترمذی.

(۲)- بخاری کتاب الدعوات ۱۱ ۹۸ - ۹۷ ترجمه حدیث: پروردگارا! جز تو معبود نیست، مرا آفریدی، من بنده تو ام و تا می‌توانم بر عهد و پیمان تو هستم و از کردار زشت خویش به تو پناه می‌آورم، به نعمت‌هایت که بر من انعام کردی اعتراف می‌کنم و بر گناهان خویش اقرار می‌کنم، پس مرا بی‌آمرز، چون تو کسی گناهان را نمی‌آمرزد.

۳- اعمال صالح

آنچنان اعمال شایسته‌ای انجام دهد که گناهان را محو کند، زیرا نیکی‌ها بدی‌ها را از بین می‌برند.

و خداوند متعال فرموده است: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّكْرِينَ

﴿هود: ۱۱۴﴾.

«همانا نیکی‌ها بدی‌ها را از بین می‌برند و این پندی است برای کسانی که پند را می‌پذیرند».

حافظ ابن کثیر رحمته الله گفته است که: کارهای خیر گناهان گذشته را نابود می‌کنند^(۱). و این مطلب را حدیث حضرت ابوذر رضی الله عنه به روشنی بیان می‌کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «اتَّبِعِ السَّيِّئَةَ بِالْحُسْنَةِ تَمْحُهَا» «پس از هر بدی عمل نیکی انجام ده که آن را نابود می‌کند»^(۲).

ما می‌توانیم این اعمال نیک نابودکننده گناهان را بر چند بخش تقسیم کنیم.

الف- فرائض و نوافل.

ب- اذکار.

ج- نیکی به مخلوقات خداوند.

---

(۱)- تفسیر ابن کثیر ۲ / ۴۶۲.

(۲)- مسند احمد ۵ / ۱۵۲، ترمذی ۴ / ۳۵۵، طبرانی در المعجم الصغیر ۱۹۲ و آلبنی در صحیح الجامع ۱ / ۸۶ شرح ۹۶.

[الف - فرائض و نوافل]

الف: از میان فرائض مهمترین عامل بخشش گناهان، توحید و یکتاپرستی است.

چنانکه خداوند متعال می فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

لِمَنْ يَشَاءُ﴾ [النساء: ۴۸].

«خداوند هرگز شرک را نمی بخشد و پایین تر از آن را برای هر کسی بخواهد می بخشد». و این موضوع را حدیث حضرت معاذ رضی الله عنه کاملاً واضح می کند که می گوید: حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله از او پرسیدند: آیا می دانی حق بندگانی که شرک نکرده اند بر خداوند چیست؟ حضرت معاذ گفت: خداوند و پیامبرش دانایانند. و در روایتی آمده است: بر خداوند است که بندگانی را که با وی شریک نگرفته اند عذاب ندهد^(۱).

و حضرت انس رضی الله عنه می گوید: من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: خداوند می فرماید: ای فرزند آدم! تا دمی که از من بخواهی و به من امید داشته باشی آنچه را که از تو سر زده می آرمزم و پروا ندارم^(۲).

و پس از توحید مهمترین عامل نخستین گناهان، نماز است، چنانکه حضرت ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می کند که فرمود: نمازهای پنجگانه و جمعه تا جمعه و رمضان تا رمضان دیگر محوکننده گناهی هستند که در بین آنها انجام گرفته تا مادامی که از گناهان کبیره اجتناب شود^(۳).

(۱) - صحیح بخاری، کتاب اللباس، صحیح مسلم کتاب الایمان.

(۲) - سنن ترمذی، کتاب الدعوات ۵ / ۲۰۸ وقال حسن، مسند احمد ۵ / ۱۴۷، ابن ماجه، کتاب الادیب و ابن حبان آن را صحیح گفته است.

(۳) - صحیح مسلم، کتاب الطهارت ۱ / ۲۰۹ ح ش ۲۳۲.

و در حدیث حضرت حذیفه رضی الله عنه آمده است که گناه برخورد ناشایسته مرد با اعضاء خانواده و همسایگانش و مصرف بی‌رویه اموالش (ثروتش) با نماز و روزه و صدقه جبران می‌شود^(۱).

اما بحث تفصیلی فرایض و نوافلی که موجب محو گناهان می‌شوند به شرح ذیل است:

۱- وضو

در حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه آمده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر گاه بنده مسلمان یا مؤمن وضو بگیرد و چهره‌اش را بشوید هر گناهی که با چشمانش مرتکب شده از رویش همراه آب یا با آخرین قطره‌های آب بیرون می‌رود و چون دست‌ها را بشوید هر گناهی که با دست مرتکب آن شده با آب و یا با آخرین قطرات آب از بین می‌رود و آنگه که پاها را بشوید هر گناهی که با پاها انجام داده با آب و یا آخرین قطرات آب فرو می‌ریزد، تا این که از گناهان پاک می‌گردد^(۲).

و در حدیث حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه آمده که ایشان برای مردم وضو گرفتند مانند وضوی حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله سپس فرمود: من حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله را دیدم که چنین وضو می‌گرفتند و فرمودند: هر کس مثل وضوی من وضو بگیرد و پس از آن دو رکعت نماز بخواند و در آن مبتلا به وساوس نشود گناهان قبلی او آمرزیده می‌شوند^(۳).

و در روایتی دیگر این جمله افزوده شده که، نماز و رفتن به مسجد برایش نافله حساب می‌شوند.

(۱)- صحیح بخاری ۴ / ۱۱۰، صحیح مسلم ۴ / ۲۲۱۸.

(۲)- صحیح مسلم ۱ / ۲۱۵ ح ش ۲۴۴.

(۳)- صحیح بخاری، صحیح مسلم ۱ / ۲۵ ح ش ۲۲۶ - ۲۲۹.

و حضرت عقبه بن عامر رضی الله عنه می گوید: من حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را دریافتم که می فرمودند: هر مسلمانی که وضو بگیرد به طوری که وضویش کامل باشد، سپس برخیزد و دو رکعت نماز بخواند و در آن نماز با قلب و زبان توجه نماید بهشت بر او لازم می شود.

حضرت عقبه می گوید: من گفتم: این بخشش بسیار زندگی است! که ناگهان شخصی گفت: آنچه قبل از این بود بخشش بسیار بزرگتری است، دیدم که ایشان حضرت عمر رضی الله عنه است و گفت: من تو را دیدم و جلوتر از تو آمده‌ام که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر یکی از شما وضو بگیرد و وضو را تمام کند و پس از آن بگوید: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» هر هشت دروازه بهشت برای او باز می شوند و از هر یکی که بخواد داخل شود^(۱).

و نیز در حدیثی حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت می کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: آیا شما را به آنچه که خداوند به وسیله آن گناهان را محو نموده و درجات را بالا می برد راهنمایی نکنم؟

گفتند: آری یا رسول الله! فرمود: تمام کردن وضو بر سختی‌ها (سردی و گرمای زیاد) و بسیار گام زدن به سوی مسجد و انتظار نماز بعد از نماز دیگر پس این قرارگاه و جای استقامت است^(۲).

۲- اذان

اذان یکی از شعارهای علنی دین اسلام است که خداوند به وسیله آن گناهان را محو می کند.

و این مطلب را حدیث حضرت عمر رضی الله عنه بیان می دارد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون مؤذن کلمات اذان را می گوید هر یک از شما کلمات را با او تکرار کند و هنگام «حیی»

(۱)- صحیح مسلم ۱ / ۲۰۹ ح ش ۲۳۴.

(۲)- صحیح مسلم ۱ / ۲۱۹.

عَلَى الصَّلَاةِ وَحَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» بگوید، و در آخر او نیز چون مؤذن با یقین «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وارد بهشت می شود.

و از حضرت سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس هنگام شنیدن اذان بگوید: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ رَضِيَتْ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا» گناهان او آمرزیده می شوند^(۱).

و در حدیث حضرت انس رضی الله عنه آمده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام فجر بر دیار کفار حمله می کردند و به صدای اذان گوش می دادند و اگر اذان را می شنیدند هجوم نمی بردند و گرنه هجوم می بردند.

باری از مردی شنیدند که می گفت: «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ».

فرمودند: او بر فطرت مسلمانی است.

پس از آن او تا دو بار گفت: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: از آتش جهنم خارج شد ناگاه دیدم که او چوپانی از قبیله معزی است^(۲).

و حضرت ابوهریره رضی الله عنه از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله روایت می کند که آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمودند: مؤذن به امتداد صدایش بخشیده و برای او هر خشک و تری گواهی می دهد و کسی که در نماز جماعت حاضر شود.

برایش پاداش بیست و پنج نماز نوشته می شود و در میان اذان و اقامت گناهانش محو می شوند^(۳).

(۱) - صحیح مسلم کتاب صلاة ح ش ۳۸۶.

(۲) - صحیح مسلم ک کتاب صلاة ح ش ۳۸۶.

(۳) - مسند احمد ۲ / ۲۶۶، ابوداود ۵۱۵، نسائی و ابن ماجه صحیح الجامع ۴ / ۶.

۳- رفتن به نماز

با رفتن به سوی مسجد خداوند گناهان مؤمن را محو می‌کند.

این مطلب را حدیث ابوهریره رضی الله عنه بیان می‌کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: کسی که در خانه خویش طهارت نماید و سپس به خانه‌ای از خانه‌های خداوند (مسجد) برود تا فرضی از فرایش خداوند متعال را ادا کند هر یکی از گام‌هایش گناهی را نابود نموده و گام دیگر رتبه او را بالا می‌برد^(۱).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: کسی که در هنگام سپیده‌دم یا بعد از زوال بطرف مسجد رود، خداوند برایش در هر سپیده‌دم یا بعد از زوال که به سوی مسجد می‌رود در بهشت اسباب پذیرایی و ضیافت را مهیا می‌کند^(۲).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه نیز روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: نماز جماعت بر نمازی که در منزل و یا در بازار خوانده شود بیست و پنج درجه افزایش دارد.

پس هرگاه یکی از شما وضو بگیرد و آن را درست انجام دهد، سپس به مسجد بیاید و جز ادای نماز قصد دیگری نداشته باشد هر قدمی که می‌نهد یک درجه مقامش بالا می‌رود و یک گناه از وی کاسته می‌شود؛ تا که وارد مسجد می‌شود و در مسجد تا زمانی که نماز او را باز داشته در حکم نماز است، و تا مدتی که در جای نماز است و بی‌وضو نشده فرشتگان برای او دعا می‌کنند و می‌گویند: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ»^(۳).

۴- فضیلت نمازهای پنجگانه

مواظبت و اهتمام بر نمازهای پنجگانه یکی از بزرگترین عوامل نابودی گناهان یک مسلمان است.

(۱)- صحیح مسلم ک مساجد ۱ / ۴۶۷ ح ش ۲۸۳ صحیح بخاری.

(۲)- صحیح بخاری، ک اذان و صحیح مسلم ک مساجد.

(۳)- اللؤلؤ والمرجان ۱ / ۱۳۲.

و آنچه این مطلب را بوضوح بیان می‌کند حدیثی است که حضرت ابوهریره رضی الله عنه از آن حضرت رضی الله عنه شنیده است که فرمودند: مرا خبر دهید که هرگاه در کنار دروازه منزل یکی از شما نهر آبی باشد و او هر روز پنج بار در آن غسل کند آیا از چرک و آلودگی‌های بدنش چیزی باقی می‌ماند؟

گفتند: خیر، چیزی از آلودگی‌ها باقی نمی‌ماند.

فرمودند: پس این مثال نمازهای پنجگانه است که خداوند به وسیله آن گناهان را محو می‌نماید^(۱).

و از حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه روایت شده است که گفت: از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمودند: هر مسلمانی که وقت نمازش فرا رسید و او خوب وضو کرد و خشوع و رکوع را به وجه احسن در نمازش بجا آورد این نماز کفاره گناهان گذشته او می‌شود تا زمانی که مرتکب به گناه کبیره‌ای نشده و این وابسته به هر عصر و زمانی است^(۲).

و نیز از حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه روایت شده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر مسلمان آن طهارتی را که خداوند بر او فرض قرار داده انجام دهد و پس از آن نمازهای پنجگانه را بخواند آن نمازها بر گناهانی که در میان‌شان انجام شده کفاره می‌شوند^(۳).

و از حضرت ابوموسی اشعری رضی الله عنه روایت شد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کسی نماز صبح و عصر را بخواند وارد بهشت می‌شود^(۴).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: نمازهای پنجگانه و جمعه تا جمعه دیگر کفار است برای گناهانی که در میان‌شان انجام شده تا مادامی که از گناهان کبیره اجتناب شود^(۱).

(۱) - اللؤلؤ والمرجان ۱ / ۱۳۲.

(۲) - صحیح مسلم، ک طهارت ۱ / ۲۰۵ ح ش ۲۲۸.

(۳) - صحیح مسلم، ۱ / ۲۰۷ ح ش ۲۷.

(۴) - اللؤلؤ والمرجان ۱ / ۱۳۲.

۵- فضیلت نماز جمعه

روز جمعه مهمترین و برترین روز از ایام هفته است که خداوند به وسیله آن گناهان و معاصی را از بین می‌برد.

و این مطلب را حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه بیان می‌دارد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: کسی که درست وضو گیرد و سپس به نماز جمعه آمده آرام بنشیند و گوش فرا دهد گناهان او از این جمعه تا جمعه قبل و سه روز اضافه بر آن بخشیده می‌شود، و کسی که بر سنگریزه دست کشید کار بیهوده‌ای انجام داده است.^(۲)

و از حضرت اوس بن اوس روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ ثُمَّ بَكَرَ وَابْتَكَرَ وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا مِنَ الْإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلٌ سَنَةٍ أَجْرُ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا»^(۳).

«کسی که روز جمعه غسل نمود و در اول وقت پیاده به نماز جمعه حرکت کرد و هنگام آغاز خطبه نزدیک به امام نشست و به خطبه گوش فرا داد و کار بیهوده‌ای انجام نداد برای او

(۱)- صحیح مسلم ۱ / ۲۰۹ ح ش ۲۳۳.

(۲)- صحیح مسلم، ک صلاة.

(۳)- امام خطابی رحمته الله می‌گوید: مردم در معنی این حدیث اختلاف کرده اند برخی گفته اند: آنچه از این کلام ظاهر است هدف تأکید است و در میان الفاظ بنابر اختلاف معانی فرقی نیست، چنانکه می‌گوید: مشی و لم یرکب که هر دو به معنی پیاده رفتن هستند و اثر یکی از یاران امام احمد رحمته الله به این نظر دارد، و برخی گفته اند: معنی غسل یعنی این که تنها سر را شستن، زیرا عرب هالمه (مویی که تا زیر لاله گوش برسد) داشتند و شستن آن برایشان دشوار بود پس به خاطر آن سر را جداگانه ذکر کرد و این قول مکحول نیز است. و قول اغتسل یعنی تمام بدن را شست. و بعضی از غسل چنین برداشت کرده اند که قبل از رفتن نماز جمعه با همسرش همبستری کند تا بتواند در مسیر راه خودش را بهتر کنترل کند و چشمانش را بیشتر حفاظت نماید و در این مورد از ضرب المثل عرب که می‌گوید: «محل غسله إذا کثر الضرب» استدلال کرده اند، والله أعلم عون المعبود شرح ابی داود ۲ / ۹ - مترجم.

در عوضی گام‌هایش که از منزل به سوی مسجد برداشته پاداش روزه و قیام الیل یک سال است»^(۱).

و از حضرت سلمان فارسی رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کسی روز جمعه غسل کند و به قدر توان طهارت نماید و روغن بمالد و یا خوشبوی دیگر استفاده کند و به جمعه بیاید و در میان دو شخص فاصله نه اندزاد و به حد توان خویش نماز خواند و چون امام شروع سخن کند او آرام بنشیند خداوند برای او از این جمعه تا جمعه قبل گناهانش را می‌بخشد.^(۲)

و در خود نماز فضایل بی‌شماری است که کفاره گناهان می‌شوند. و عبارتند از:

الف: فضیلت آمین

آمین یکی از اسباب مهم نابودی گناهان و باعث جلب رحمت خداوند است. این مطلب را حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه صراحتاً بیان می‌دارد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون امام آمین می‌گوید شما نیز آمین بگویید، زیرا کسی که آمینش موافق و هماهنگ با آمین ملائکه شد گناهان پیشین او آمرزیده می‌شوند.^(۳)

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه نیز روایت شده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون امام «عَبْرَ الْمُغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» را می‌گوید، شما آمین بگویید. پس اگر آمین شخصی با قول فرشتگان موافق گشت گناهان پیشین او بخشیده می‌شوند.^(۴)

(۱) - مسند امام احمد، سنن ترمذی، ابوداود، نسائی، ابن ماجه، ابن حبان و مستدرک حاکم، صحیح الجامع

۳۲۵ / ۵

(۲) - صحیح بخاری، ک جمعه.

(۳) - اللؤلؤ والمرجان ۱ / ۸۳

(۴) - صحیح مسلم، ک صلاة.

ب: فضیلت برخواستن از رکوع

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون امام «سَمِعَ اللهُ لِنُحْمِدَهُ» گفت، شما «اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» بگوئید، پس هر کسی سخنش موافق با کلام ملائکه شد گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شوند.^(۱)

ج: فضیلت سجده

سجده از مهم‌ترین و بزرگترین ارکان نماز است و این مطلب را آنچه در حدیث حضرت ربیع بن کعب وارد است، بیان می‌دارد، آنگاه که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به ایشان گفت: هر چه می‌خواهی از من بخواه؛ می‌گوئید: من گفتم: خواسته من همراهی شما در بهشت است.

حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: بغیر از این خواسته دیگری؟

گفتم: خواسته من فقط همان است.

حضرت فرمودند: پس مرا با بجا آوردن سجده زیاد یاری کن.^(۲)

پس معلوم می‌شود که سجده زیاد باعث همراهی پیامبران خداوند علیهم السلام در مراتب عالی‌شان است.

و نیز فرموده، حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که به غلامش ثوبان فرمودند: بسیار سجده کردن را بر خود لازم بدان، برای آن که خداوند با هر سجده یک درجه مقامت را بالا می‌برد و یک خطا و لغزش را از بین می‌برد.^(۳) این فضیلت را ثابت می‌کند.

و از حضرت عباد بن صامت رضی الله عنه روایت شده که از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می‌فرمود: هر کسی برای خداوند یک سجده کند، خداوند در عوض او یک نیکی می‌دهد و

(۱) - صحیح بخاری، ک صلاة و صحیح مسلم، ک صلاة.

(۲) - صحیح مسلم، ک الصلاة.

(۳) - مرجع سابق.

یک گناه او را معاف می‌کند و بر مقامش در بهشت یک درجه می‌افزاید پس شما بسیار سجده کنید^(۱).

د: نماز تهجد

نماز تهجد روش و عمل صالحان و رستگاران است.

و از حضرت بلال و ابو امامه رضی الله عنهما روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: نماز تهجد را بر خود لازم بگیرید چون روش صالحان پیش از شما، وسیله تقرب به خداوند، باز دارنده از گناه، نبودکننده خطاها و برطرف کننده ناراحتی‌ها و بیماری‌هاست^(۲).
و این بخشش از سخنان حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله که فرمودند: تکفیر للسیئات، خود گواه است که نماز تهجد از عوامل نبودکننده گناهان است.

هـ: نماز توبه

حضرت علی رضی الله عنه می‌گوید: من از حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه شنیدم که می‌گفت: من از حضرت رسول کریم صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمودند: کسی که مرتکب گناه شد پس از آن خوب طهارت کند و دو رکعت نماز بخواند و از خداوند طلب آمرزش کند، بخشیده می‌شود^(۳).

و آنگاه حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله این آیه مبارکه **﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ﴾** [آل عمران: ۱۳۵] را تلاوت کردند.

«و آنان چون مرتکب کاری زشت شوند یا بر خود ستم کنند خداوند را یاد کنند».

(۱) - سنن ابن ماجه، ح ش ۱۴۲۴، صحیح الجامع ۱۷۴ / ۵ و طبرانی آن را صحیح دانسته.

(۲) - مسند احمد، سنن ترمذی، حاکم، بیهقی، صحیح الجامع للالبانی ۴ / ۵۰.

(۳) - روایت احمد، سنن ترمذی، حاکم، بیهقی، صحیح الجامع للالبانی ۴ / ۵۰.

در حدیث مذکور جمله «إلا غفر له» گواه است که نماز توبه از اسباب نابودی گناهان است.

و: نماز در بیت المقدس

حضرت عبدالله بن عمرو بن عاص رضی الله عنه می گوید: من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمودند: حضرت سلیمان بن داود علیه السلام از خداوند خواست که او را قضاوت کردن مطابق با حکم خویش عنایت کند؛ به او عطا شد و از خداوند حکومتی خواست که برای دیگران بعد از او نباشد به ایشان داده شد، و آنگاه که از ساختن مسجد اقصی فارغ شد از خداوند خواست که هر کس فقط جهت نماز خواندن آنجا می آید او را از گناهان پاک سازد و او را همچون نوزادی که تازه به دنیا آمده، بگرداند.

و در روایتی از مسند احمد آمده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: ما امیدواریم که خداوند این خواسته ایشان را نیز برآورده کرده باشد ^(۱).

ز: فضیلت درود و سلام بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

خداوند متعال ما را به این امر دستور داده است و حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز در احادیث تشویق نموده اند.

پس این عمل صلوات و سلام فرستادن نشانه ایمان داری و پیروی کردن است. حضرت انس رضی الله عنه روایت کرده است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: آن که بر من یک بار درود بخواند خداوند بر او ده بار درود (رحمت) می فرستد و ده گناه از او بخشوده، و در بهشت ده درجه بر مقامش افزوده می شود ^(۲).

(۱) - مسند احمد ۲ / ۱۷۶، نسائی، ابن ماجه، صحیح الجامع ۱ / ۲۱۰.

(۲) - مسند احمد، نسائی، بخاری، حاکم، صحیح الجامع ۵ / ۳۱۶.

از این به بعد بحث اعمال صالح غیر از نماز که نابودکننده گناهان هستند شروع می‌شود، و عبارتند از:

۶- فضیلت صدقه

صدقه از اعمال بسیار مهم است که صاحبش را از جهنم باز می‌دارد، و گناهان را نابود می‌کند و از ورود به میادین فحشا مانع می‌شود و به کارها و امور خیر نزدیک می‌گرداند. این مطلب را حدیث حضرت عدی بن حاتم رضی الله عنه بیان می‌کند که می‌گوید: حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: از آتش جهنم اجتناب کنید، پس صورت خویش را برگرداند باز فرمود: از آتش جهنم دوری کنید، سپس تا سه بار روی خویش را برگرداند تا این که ما چنین پنداشتیم که به سوی آن می‌نگرد و آنگاه فرمود: از آتش اجتناب کنید، اگرچه با نصف یک دانه خرما باشد و اگر کسی آن را هم نیافت با گفتار پسندیده ^(۱).

و در حدیث مفصل حضرت معاذ رضی الله عنه وارد است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: آیا تو را به راه‌های خیر راهنمایی نکنم؟

روزه سپر است و صدقه گناهان را از بین می‌برد، آنچنان که آب آتش را از بین می‌برد. و از حضرت حذیفه رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: گناه برخورد نادرست فرد با اعضای خانواده و همسایگانش و مصارف بی‌مورد مالی اش به وسیله نماز، روزه و صدقه جبران می‌شود ^(۲).

۷- فضیلت روزه

روزه از بزرگترین عبادات است و بنابر همین است که خداوند آن را از میان عبادات دیگر مخصوص خویش قرار داده است. و فرمود: روزه از من است.

(۱)- صحیح بخاری، ک رقاق ۱۱ / ۴۱۷ از فتح، صحیح مسلم، ک زکوة ۲ / ۷۰۴.

(۲)- صحیح بخاری، ک مواقیب الصلاة.

و این مطلب را که روزه برترین عبادات، کفاره گناهان و وسیله دخول بهشت است، حدیث حضرت سهل رضی الله عنه بیان می کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: در بهشت دری به نام ریّان است که روز قیامت روزه داران از آن وارد می شوند و کسی غیر از آنان از آنجا داخل نمی شود.

و روز قیامت اعلام می شود که روزه داران کجایند؟

پس آنان برمی خیزند و از آن درب وارد می شوند و کسی جز ایشان داخل نمی شود، و چون وارد شدند درب بسته می شود، و هیچکس از آن داخل نمی شود^(۱).

و از حضرت ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت است که می گوید: من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می فرمود: کسی که یک روز در راه خداوند روزه گیرد خداوند متعال او را هفتاد سال از جهنم دور می دارد^(۲).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: کسی که رمضان را با ایمان و اخلاص نیت روزه گیرد گناهان گذشته اش آمرزیده می شوند^(۳).

و در روایتی دیگر از او نیز روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هرکسی با ایمان و اخلاص ماه رمضان را به عبادت بگذراند گناهان گذشته اش آمرزیده می شوند^(۴).

و از حضرت ابوقتاده رضی الله عنه روایت است که از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در باره روزه عرفه پرسیدند، فرمودند: گناهان سال گذشته و سال جاری را از بین می برد و گفت: از ایشان صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به روزه عاشورا پرسیده شد، فرمودند: گناهان سال گذشته را محو می کند^(۵).

(۱) - اللؤلؤ والمرجان ۲ / ۲۰.

(۲) - مرجع سابق.

(۳) - صحیح بخاری، ک صوم، صحیح مسلم، ک صلاة المسافرين.

(۴) - صحیح بخاری، ک صلاة التراویح، مسلم.

(۵) - صحیح مسلم، ک صوم ۲ / ۸۱۹.

و در حدیثی از حضرت ابوهریره رضی الله عنه که شامل برخی دیگر از اعمال صالح است روایت شده است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

- امروز چه کسی روزه دارد؟

- حضرت ابوبکر صدیق: من.

- حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله: امروز چه کسی در تشیع جنازه‌ای شرکت کرده است؟

- حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه: من.

- حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله: امروز چه کسی مسکینی را غذا داده است؟

- حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه: من.

- حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله: امروز چه کسی به عیادت بیماری رفته است؟

- حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه: من.

پس آنگاه حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:

هر شخصی که دارای چنین ویژگی‌هایی باشد وارد بهشت می‌شود^(۱).

۸- فضیلت حج و عمره

حج یکی از ارکان اساسی دین اسلام است که حج و عمره فاعل‌شان را چون نوزاد از گناهان پاکیزه می‌نمایند و از اسباب ورود به بهشت هستند.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که حج کند و فحش‌گویی و فسق ننماید مانند روزی که مادرش او را به دنیا آورده بود، برمی‌گردد^(۲).

و از ایشان رضی الله عنه نیز روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: یک عمره تا عمره دیگر محوکننده گناهان در میان‌شان است و پاداش حج مقبول، بهشت است^(۳).

(۱)- صحیح مسلم، ك الزکوة ۲ / ۷۱۳.

(۲)- اللؤلؤ والمرجان ۲ / ۷۶.

(۳)- اللؤلؤ والمرجان ۲ / ۷۶.

و از حضرت عمرو بن عاص رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: آیا نمی‌دانی که اسلام آنچه را پیش از آن بوده نابود می‌کند و هجرت آنچه را قبل از آن بوده از بین می‌برد و حج آنچه را پیش از آن بوده است محو می‌کند^(۱).

و از حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: حج و عمره را پی در پی (قران) بجا آورید، برای این که آن دو، چون دمه آهنگر که ناخالصی آهن، طلا و نقره را از بین می‌برد گناهان و فقر را نابود می‌کنند و برای حج مقبول پاداشی جز بهشت نیست^(۲).

أ- طواف بیت الله

از حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمودند: هر کس گرداگرد بیت الله هفت طواف کند برایش پاداش آزادی یک غلام است. و می‌گوید: من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: با نهادن و برداشتن هر قدم، یک گناه نابود می‌شود و یک نیکی نوشته می‌شود^(۳).

ب- فضیلت لمس حجر اسود و رکن یمانی

از حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: لمس حجر اسود و رکن یمانی گناهان را کاملاً نابود می‌کنند^(۴).

(۱)- صحیح مسلم، ک ایمان ۱ / ۱۱۲.

(۲)- صحیح الجامع، ۳ / ۳۰ مسند احمد، نسائی.

(۳)- صحیح الجامع ۵ / ۳۲۰، ترمذی، ابن حبان، حاکم.

(۴)- مسند احمد ۲ / ۸۹ متن ترمذی ک مناسک، صحیح الجامع ۲ / ۲۳۹.

ج - فضیلت روز عرفه

از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: بیشتر از روز عرفه در هیچ روزی خداوند بندگانش را از جهنم آزاد نمی کند و در این روز (رحمت) خداوند به بندگانش نزدیک می شود و در میان ملائکه افتخار می کند و می پرسد ایشان چه می خواهند؟^(۱)

۹- فضیلت کسب علم و امر به معروف و نهی از منکر

این مطلب را حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه بیان می دارد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کس راهی را جهت تحصیل علم بپیماید خداوند برایش راه ورود به بهشت را آسان می گرداند.^(۲)

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه نیز روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر کس به سوی هدایت و رستگاری دعوت کند، برایش پاداشی است، همانند پاداش کسانی که از او پیروی می کنند، بدون آن که از مزدشان چیزی کاسته شود.^(۳)

و همچنین از حضرت ابوهریره رضی الله عنه در فضیلت مجالس ذکر حدیثی روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

خداوند فرشتگانی دارد که در راهها اهل ذکر را جستجو می کنند و چون گروهی را دریابند که در ذکر خداوند مشغول هستند، یکدیگر را صدا می زنند و می گویند: بشتابید به سوی آنچه می طلبید، پس آنان را با بال هایشان تا آسمان دنیا احاطه می کنند.

پروردگارشان از آنان سؤال می کند در حالی که داناتر است، بندگانم چه می گویند؟
حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: فرشتگان می گویند: تسبیح و تکبیر و حمد تو را می گویند.

(۱)- صحیح مسلم، ک حج ح ش ۱۳۴۸.

(۲)- صحیح مسلم، ک ذکر و دعا.

(۳)- صحیح مسلم، ک علم.

و حضرت پیامبر ﷺ فرمودند که، ملائکه در محضر خداوند می گویند که: اهل مجلس از خداوند بهشت را می طلبند و از دوزخ پناه می جویند.
و آنگاه خداوند می گوید: من شما را گواه می گیرم که آنان را مورد آمرزش قرار دادم.
پیامبر ﷺ فرمودند: یک فرشته از جمع فرشتگان می گوید: در میان آنها فلانی است که از جمع آنان نیست، بلکه بنا بر امری آمده است، خداوند فرمود: آنان اهل مجلسی هستند که هم نشین شان بدبخت نمی شود^(۱).

۱۰- فضیلت جهاد

رهبانیت مسلمانان جهاد است و از نظر اجر و پاداش و نابودی گناهان و رفع درجات، جهاد از بزرگترین اعمال به حساب می آید.
از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: کسی که در راه خداوند خارج شود و او را جز جهاد در راه خداوند تصدیق به کلمات خداوند چیزی بیرون نکرده باشد، خداوند ضامن شده است که او را در بهشت کند و یا این که او را همراه مزد و یا غنیمت به منزلی که از آن خارج شده، بازگرداند^(۲).
و از حضرت سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: اول صبح و یا اول شب در راه خداوند (جهاد) رفتن از دنیا و آنچه در آن هست بهتر است^(۳).
و از حضرت معاذ رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: هر کس به فاصله دو دوشیدن شتر در راه خداوند جهاد کند، بهشت بر او لازم می شود و کسی که صادقانه از خداوند کشته شدن در راه خداوند را طلب کند، پس اگر او بمیرد یا کشته شود برایش شهید است^(۴).

(۱)- بخاری، ک دعوات، مسلم، ص ۲۰۶۹ / ۴.

(۲)- اللؤلؤ والمرجان ۲ / ۲۵۵.

(۳)- اللؤلؤ والمرجان ۲ / ۲۵۷.

(۴)- مسند احمد و کتب سه گانه ابن حبان، صحیح الجامع ح ش ۶۴۹۲.

و از حضرت ابوقتاده رضی الله عنه روایت است که مردی به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: مرا خبر دهید اگر من در جهان کشته شوم، گناهانم بخشیده می شوند؟
حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: بله اگر تو در راه خداوند کشته شوی و صابر، مخلص و پیش تاز باشی و فرار نکنی.
سپس رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: چه گفتی؟
گفت: یا رسول الله! مرا خبر دهید که هرگاه من در راه خداوند کشته شوم، آیا گناهانم محو می شوند؟

حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: بلکه در صورتی که با اخلاص و پایداری به دشمنی رو کنی و پشت مگردانی، به جز قرض، این مطلب را حضرت جبریل علیه السلام اکنون برایم گفت^(۱).

۱۱- فضیلت نیکویی به پدر و مادر و احسان به یتیمان

خداوند متعال بعد از حق خویش احسان به پدر و مادر را بیان کرده است، بلکه نیکویی به پدر و مادر یکی از بزرگترین اسباب ورود به بهشت و نابودی گناهان است و نافرمانی آن دو، انسان را به جهنم می برد.

و این مطلب را حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه بیان می کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: بینی او به خاک مالیده شود، بینی او به خاک مالیده شود، بینی او به خاک مالیده شود.
سؤال شد چه کسی یا رسول الله!؟
فرمودند: کسی که پدر و مادرش یا یکی را در پیری دریابد و به وسیله خدمت آن دو وارد بهشت نگردد^(۲).

(۱)- مسلم، ح ش ۱۸۸۵.

(۲)- مسلم ح ش ۲۵۵۱ (۴ / ۱۹۷۸).

و نسبت به احسان و نیکویی به یتیمان از حضرت سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمودند: من و سرپرست یتیم روز قیامت اینچنین در بهشت هستیم و حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله دو انگشت اشاره و وسطی را نشان دادند^(۱).

۱۲- کنارزدن موذی از راه

برداشتن و نابود کردن شی ایدادهنده از سر راه مردم، از جمله نیکی‌هایی است که گناهان را محو می‌کند.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: شخصی به راهی می‌رفت که شاخه‌ای خاردار را در راه دید پس آن را از راه برداشت، خداوند از عملش قدردانی کرد و او را بخشید^(۲).

ب- ذکر خداوند متعال

ذکر خداوند یکتا بودن استثناء از مهم‌ترین اعمال و بزرگترین اسباب محو گناهان و تصفیه قلوب است.

و چرا چنین نباشد؟

حال آن که خداوند در آیات بیشماری ما را به کثرت ذکر دستور داده است.

چنانکه فرموده است: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾ [الأحزاب: ۴۱].

«ای کسانی که ایمان آورده اید خداوند را بسیار یاد کنید».

و خداوند جز ذکر به هیچ عملی دستور کثرت نداده است، زیرا ذکر اساس رفع درجات

است و چرا چنین نباشد؟

(۱)- صحیح بخاری، ۱۰ / ۳۶۵، سنن ترمذی، ابوداود.

(۲)- اللؤلؤ والمرجان ۳ / ۲۰۱.

که افضل ترین آن لا إله إلا الله و قرائت قرآن مجید است که خداوند نسبت به آن فرموده است: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ [الحجر: ۹].

«ما قرآن را نازل کردیم و ما بطور قطع آن را پاسداری می کنیم».

الف - فضیلت لا إله إلا الله

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: کسی که در روز صد مرتبه «لا إله إلا الله وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» را بگوید، برایش پاداش آزادی ده برده است و صد نیکی نوشته می شود و د گناه معاف و در آن روز تا غروب از شر شیطان حفاظت می شود و هیچکس از او عمل برتری انجام نداده است به جز آن شخصی که بیشتر بخواند و کسی «سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ» را در روز صد بار بخواند گناهان او محو می شوند، اگر چه به اندازه کف دریا باشند^(۱).

و نیز از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: کسی بعد از هر نماز سی و سه بار «سُبْحَانَ اللَّهِ» و سی و سه بار «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و سی و سه بار «اللَّهُ أَكْبَرُ» بگوید و برای تکمیل عدد صد یک بار «لا إله إلا الله وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» را بگوید گناهانش محو می شوند اگر چه مانند کف دریا باشند^(۲).

و حدیث حضرت طلحه بن عبید که آن را مرفوع می داند روایت است که برترین دعا دعای روز عرفه است و برترین کلامی که من و انبیای قبل من گفته اند «لا إله إلا الله وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ» است^(۳).

ب - تلاوت قرآن مجید

(۱) - بخاری، ۱۱ / ۲۰۱، مسلم، ۴ / ۲۰۷.

(۲) - مسلم ح ش ۵۹۷.

(۳) - مؤطا امام مالک، صحیح الجامع ح ش ۱۱۰۲.

قرآن کلام خداوند است آن کتابی که باطل نه از پیش او و نه از پشت سر به سراغش می‌آید برتری آن بر سایر کلام‌ها چون برتری خداوند نسبت به مخلوقاتش است، پس قرآن اساس سعادت و وسیله رفع درجات در هر دو سرای است.

از حضرت ابو امامه رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: قرآن را بخوانید، زیرا روز قیامت قرآن می‌آید و برای یارانش شفاعت می‌کند^(۱).

و از حضرت امیرالمؤمنین عمر فاروق رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ الْآخِرِينَ».

«همانا خداوند با این کتاب قومی را سربلند و ملتی را پست و خوار می‌کند»^(۲).

۱۳- ساختن مساجد

مساجد بهترین اماکن و برترین محل‌های روی زمین و مرکز گسترش دعوت دین و محل ملاقات اهل ایمان و مصلحان اسلام هستند.

از حضرت امیرالمؤمنین عثمان بن عفان رضی الله عنه روایت است که من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمودند: هر کس به خاطر رضای خداوند مسجدی بسازد خداوند در بهشت برای او به مثل آن خانه‌ای بنا می‌کند^(۳).

۱۴- محبت بخاطر خداوند

دوستی بخاطر خداوند از محکم‌ترین رشته‌های ایمانی است که انسان به رضوان خداوندی و بهشت می‌رساند.

از حضرت انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که مردی به حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت: یا رسول الله! قیامت چه زمانی بریا می‌شود؟

(۱)- اللؤلؤ والمرجان ۳ / ۳۲۴.

(۲)- مسلم، كك المساجد.

(۳)- اللؤلؤ والمرجان ۳ / ۳۲۴.

حضرت پیامبر ﷺ پرسیدند: برای قیامت چه چیزی فراهم کرده‌ای؟
گفت: نماز و روزه و صدقه زیادی آماده نکرده‌ام، ولی من خداوند و پیامبر خدا را دوست دارم.

حضرت پیامبر ﷺ فرمود: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ»
«پس تو همراه کسانی هستی که دوست داری».

حضرت انس رضی الله عنه می‌گوید: ما بعد از اسلام آوردن نسبت به هیچ چیز اینقدر خوشحال نشدیم که به این کلام حضرت پیامبر ﷺ که فرمود: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» خوشحال شدیم^(۱).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: خداوند در روز قیامت می‌فرماید: کجا ایند کسانی که به خاطر عظمت و جلال من با یکدیگر دوستی کردند تا امروز آنان را در سایه‌ام جای دهم، روزی که در آن جز سایه‌ام سایه‌ای دیگر وجود ندارد^(۲).

۱۵- مرگ کودکان

از حضرت ابوذر و ابوهریره رضی الله عنهما روایت است که حضرت پیامبر ﷺ فرمودند: از هر پدر و مادر مسلمانی که سه بچه نابالغ بمیرد خداوند آن دو را به فضل رحمت خویش وارد بهشت می‌کند.
و در روایتی آمده: آن دو را مورد آمرزش قرار می‌دهد^(۳).

۱۶- احسان به حیوانات سودمند

خداوند متعال احسان و نیکویی را نسبت به هر چیز لازم دانسته است.

(۱)- مسلم، ح ش ۲۵۶۶ (۴ / ۱۹۸۸).

(۲)- مسلم، ۴ / ۲۰۳۳ - ۲۰۳۳.

(۳)- مسند احمد، نسائی، ابن حبان، صحیح الجامع ۵ / ۱۸۳.

حتی در هنگام کشتن و ذبح حیوانات احسان لازم است و خداوند نیکوکاران را دوست دارد، و نیکوکاری یکی از عوامل آمرزش گناهان است.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: مردی در راهی می‌رفت که بسیار تشنه شد و در مسیر راه چاهی دید، پس داخل چاه رفت و آب نوشید و چون بیرون شد، سگی را دید که از تشنگی زبان بیرون کشیده و خاک‌های تر را می‌خورد، او با خودش گفت: این سگ چون من بسیار تشنه است دوباره وارد چاه شد و موزه‌اش را از آب پر کرده و با دهان گرفته و بیرون شد و سگ را آب نوشاند، خداوند متعال از عمل این مرد قدردانی کرد و او را مورد آمرزش قرار داد^(۱).

و فراتر از این جریان در حدیث از حضرت ابوهریره رضی الله عنه نقل است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: سگی از تشنگی دور چاهی دور می‌زد، و نزدیک بود که از تشنگی هلاک شود که ناگهان یک زن فاحشه بنی اسرائیلی آن را دید، پس کفش خویش را درآورد و آن را آب نوشاند که گناهانش بخاطر این عمل، آمرزیده شدند^(۲).

۱۷- فضیلت مصافحه

مصافحه از اعمالی است که در میان مسلمانان باعث محبت و دوستی می‌شود، و بلکه یکی از عوامل آمرزش گناهان است.

از حضرت براء بن عازب رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر دو مسلمانی که باهم ملاقات و مصافحه کنند، قبل از جدا شدن گناهان‌شان آمرزیده می‌شوند^(۳).

(۱)- بخاری، ک شرب و ملاقات.

(۲)- بخاری، ک الأنبياء، مسلم، ک الإسلام.

(۳)- مسند احمد، ۴ / ۲۸۹، سنن ترمذی، ابوداود، ابن ماجه، صحیح الجامع ۵ / ۱۸۲ ح حسن است.

۱۸- ضرر کینه‌توزی

کینه‌توزی یکی از اسباب عداوت و دشمنی و ناراحتی در میان دو فرد درگیر است که گشوده‌شدن درهای بهشت را بر آنان به تأخیر می‌اندازد.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: در هر روز دوشنبه و پنجشنبه درهای بهشت گشوده می‌شوند، پس هر آنکس که با خداوند شریک نگرفته آمرزیده می‌شود به جز آن مردی که در میان او و برادرش دشمنی باشد، پس گفته می‌شود، این دو را به حالشان بگذارید تا صلح کنند^(۱).

۱۹- دعای بازار

غالباً بازار محل اجتماع شیاطین است و اهل بازار و کسانی که وارد آن می‌شوند نیاز به عملی دارند که گناهان حاصله از آن را نابود کنند.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که وارد بازار شد و این دعا را «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» بخواند خداوند متعال برایش یک میلیون نیکی می‌نویسد و یک میلیون گناه معاف می‌کند و یک میلیون درجه می‌دهد، و برای او در بهشت خانه‌ای می‌سازد^(۲).

۲۰- دعای غذا و آب

یکی از نشانه‌های برتری و بخشندگی دین اسلام این است که عمل اندک را می‌پذیرد و بر آن پاداش بزرگ عطا می‌کند.

(۱)- مسلم، ک البر والصلوة، ۴ / ۱۹۸۷ و عبارت آخر سه بار تکرار شده است.

(۲)- مسند احمد، سنن ترمذی (۳۴۲۸) و ابن ماجه (۲۲۳۵) و حاکم آلبانی آن را حسن دانسته صحیح الجامع

از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: خداوند از بنده بسیار خشنود می‌شود، از این که لقمه‌ای بخورد و بر آن پروردگارش را سپاسگزاری و یا جرعه‌ای آب بنوشد و شکر الله را بجای آورد^(۱).

---

(۱) - مسلم، ک ذکر ۴ / ۲۰۹۵.

۴- دعا و استغفار مؤمنان

این مطلب را خداوند در قرآن مجید بیان می‌دارد که

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [الحشر: ۱۰].
«و کسانی که بعد از آنها می‌آیند، می‌گویند: پروردگارا! بر ما و برادران ما که در ایمان بر ما پیشی گرفتند بیامرز، و در دل‌هایمان حسد و کینه ای نسبت به مؤمنان قرار مده. پروردگارا! تو مهربان و رحیمی.»

و نیز خداوند در قرآن مجید، قول حضرت ابراهیم علیه السلام را نقل می‌کند که ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ [ابراهیم: ۴۱].

«پروردگارا! من و پدر و مادرم و همه مؤمنان را روزی که حساب برپا می‌شود بیامرز.»
و غیر از این دو دعای حضرت نوح علیه السلام که در آن دعای آخرین برای اولین و دعای اولین برای عموم مسلمانان است.
پس مؤمنان برخی برای بعضی دیگر دعا می‌کنند.

و این مطلب را حدیث حضرت ابوالدرداء رضی الله عنه بیان می‌دارد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر بنده مسلمانی که در غیاب برادر مسلمان خویش برایش دعا کند فرشته می‌گوید: برای تو مانند آن باد^(۱).

دعای مسلمان در حق برادر مسلمانش مستجاب می‌شود، چنانکه از حضرت ابوالدرداء رضی الله عنه روایت است که حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: دعای شخص مسلمان برای برادر

(۱)- مسلم، ۴ / ۲۰۹۴.

مسلمانان در غیاب وی مستجاب است و در نزد سرش (کنارش) فرشته مؤظفی است که هرگاه برای برادرش دعای خیر کند بر آن آمین می گوید و نیز دعا می کند که برای تو نیز مانند آن باد^(۱).

و بر آن دعای فرشتگان نیز اضافه شده است که خداوند متعال می فرماید:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ [غافر: ۷].

«فرشتگانی که حاملان عرش اند، و آنهای که گرداگرد آن تسبیح و حمد خدا می گویند، و به او ایمان دارند و برای مؤمنان استغفار می نمایند، و می گویند: پروردگارا! لطف و دانش تو همه چیز را فرا گرفته است، پس کسانی که توبه کرده اند و راه تو را پیش گرفته اند، آنان را بیامرزد و از عذاب دوزخ محفوظ فرما».

امام ابن کثیر رحمته الله نسبت به این قول خداوند ﴿يَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ می فرماید: برای اهل زمین، کسانی که به غیب ایمان آورده اند.

خداوند فرشتگان مقرب بارگاهش را معین کرده که غایباً دعا کنند و چون این از خصوصیات ملائکه است، پس آنان بر دعای مؤمنان غایبانه آمین می گویند، چنانکه در حدیث حضر ابوالدرداء رضی الله عنه بیان شد^(۲).

(۱) - مرجع سابق.

(۲) - تفسیر ابن کثیر ۷۱ / ۴.

۵- ایصال ثواب

این مطلب را دلایل ذیل برایمان بیان می‌دارند.

از حضرت عایشه صدیقه رضی الله عنها روایت است که مردی به حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم گفت: مادرم وفات نمود و گمان می‌کنم اگر می‌توانست حرف بزند صدقه می‌کرد، پس اگر من در عوض او صدقه کنم؛ آیا او را ثوابی می‌رسد؟
فرمودند: بله ^(۱).

این اهدای ثواب و ایصال بعد از مرگ درست است، آنگونه که قبل از آن و این عمل اهدا و ایصال ثواب بعد از مرگ را حدیث حضرت ابوهریره رضی الله عنه به روشنی بیان می‌کند که حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: چون انسان بمیرد عمل او قطع می‌شود جز در سه مورد، یک صدقه جاری باشد، دوم علمی که از آن بهره برند و سوم فرزند صالحی که برای او دعا کند ^(۲).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه نیز روایت است که مردی خدمتی حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عرض کرد:

پدرم وفات نموده و مال و دارایی بجای گذاشته است و وصیت نکرده اگر عوض او صدقه داده شود کفاره گناهانش می‌شود؟
فرمودند: بله ^(۳).

---

(۱)- بخاری، ک جنائز، مسلم، ک زکوة.

(۲)- مسلم، ۳ / ۱۲۵۵ ح ش ۱۶۳۱.

(۳)- مسلم، ۳ / ۱۲۵۴ ح ش ۱۶۳۰.

و نسبت به روزه از حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت است که مردی خدمت حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله! مادرم وفات نمود و بر او یک ماه روزه لازم است آیا می توانم در عوض او روزه قضا بجا آورم؟

فرمودند: بله، قرض خداوند سزاوارتر است که ادا گردد^(۱).

و از حضرت ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر کسی وفات نمود و بر او روزه لازمی بود ولیش عوض او روزه بگیرد^(۲).

و در باره حج حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت می کند که روزی حضرت فضل بن عباس پشت سر حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله سوار بود که زنی از قبیله خثعم آمد (فضل شروع به نگرستن آن زن نمود و زن به فضل نگاه می کرد حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله صورت فضل را به جانب دیگر برگرداند).

و گفت: یا رسول الله! فریضه ای که خداوند بر بندگانش فرض نموده بر پدرم واجب شده است و او پیرمردی است که نمی تواند بر سواری خودش را نگه دارد، آیا من بجایش حج کنم؟

فرمودند: بله^(۳).

و این جریان در سال حجة الوداع پیش آمد.

پس این احادیث بر ثبوت ایصال ثواب صدقات، صوم، حج و عمره بر مردگان دلالت می کنند و نسبت به ایصال ثواب نماز و قرائت قرآن مجید که دلایل یافته نشد در میان علماء در اباحت و ممنوعیت آن اختلاف نظر است والله أعلم.

(۱) - بخاری، مختصر الزیید ص ۲۰۹.

(۲) - بخاری، ک صوم مختصر الزیید ص ۲۰۹.

(۳) - بخاری، مختصر الزیید ص ۱۷۸.

۶- شفاعت حضرت محمد ﷺ

شفاعت پیامبر ما حضرت محمد ﷺ از قرآن و احادیث ثابت است، چنانکه خداوند متعال در قرآن مجید می‌فرماید:

﴿عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹].

«تا خداوند تو را بر مقام درخور ستایش معبوث کند».

و از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر اقدس صلی الله علیه و آله فرمودند: هر پیامبری از خداوند درخواستی نمود و یا فرمودند: برای هر پیامبری دعایی است که به آن دعا نمود و اجابت شد.

و من دعایم را برای شفاعت امت خود در روز قیامت نهاده‌ام^(۱).

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که گوشتی پخته خدمت رسول اکرم صلی الله علیه و آله آوردند، و قسمت پارچه پا به ایشان تقدیم گشت، چون آن را دوست داشت، پس یک تکه از آن با دندان کند و فرمود: من در روز قیامت سردار و سرور مردم هستم، و آیا می‌دانید چرا؟

خداوند همه انسان‌ها را اولین تا آخرین را در یک زمین مرتفع جمع می‌کند، به صورتی که بیننده همه آنان را می‌بیند، اعلان‌کننده آنان را می‌شنوید و آفتاب برایشان نزدیک می‌شود و مردم را آنچنان غم و اندوه فرا می‌گیرد که تاب و توان آن را ندارند.

آنگاه به یکدیگر می‌گویند: مگر نمی‌بینید به چه مشکلات و مصایبی گرفتار شده اید؟

پس چرا کسی را که نزد پروردگارتان شفاعت کند تلاش نمی‌کنید؟

---

(۱)- بخاری، ک دعوات، مسلم، ک ایمان.

پس آنگاه بعضی از مردم به دیگران می گویند: پیش حضرت آدم عَلَيْهِ السَّلَامُ بروید و چون نزد ایشان می آیند می گوید: شما پیش دیگران بروید شما نزد حضرت محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بروید. آنگاه مردم در خدمت حضرت محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می آیند و می گویند: یا محمد! شما رسول خداوند و خاتم الأنبياء هستید، و خداوند گناهان گذشته و آینده تان را آمرزیده است. برای ما پیش پروردگارتان شفاعت کنید.

آیا شما نمی بینید ما در چه مشکلاتی بسر می بریم؟

آنگاه من زیر عرش خداوند می آیم، و پروردگارم را سجده می کنم، پس خداوند به من چنان کلماتی زیبا برای سپاس الهام می کند که هیچکس قبل از من چنین توفیقی نیافته است، و آنگهی به من گفته می شود: ای محمد! سرت را از سجده بردار، و بخواه هر آنچه بخواهی داده می شوی، و سفارش کن که شفاعت تو پذیرفته می شود، پس آنگاه سرم را از سجده بلند می کنم، و می گویم: پروردگارا امت من، پروردگارا امت من، به من گفته می شود: یا محمد آن دسته از امت تو که بر آنان حسابی نیست از درب راست درهای بهشت داخل بگردان و آنان با بقیه مردم در ورود از دروازه های دیگر بهشت نیز شریک اند^(۱).

احادیث بسیاری در مورد شفاعت امت که از جمله آنان می توان این حدیث را برشمرد که حضرت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: به من پنج نعمت اعطا شده که به انبیای قبل از من داده نشده است و از آن پنج انعام خداوندی یکی شفاعت روز قیامت است. و باید بدانیم که شفاعت پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حق کسانی است که برای ایشان از خداوند طلب وسیله نموده اند.

از حضرت جابر بن عبدالله رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت است که حضرت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: هر کس هنگام شنیدن اذان چنین دعا کند: «اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ».

(۱) - بخاری، ک توحید، مسلم، ک ایمان.

«بار الها! پروردگار این ندای کامل و نماز برپا شونده به حضرت محمد ﷺ و سیله (مقامی در بهشت) و فضیلت عنایت بفرما و او را به مقام محمودی (در خور ستایش) که وعده داده‌ای نایل بگردان».

در روز قیامت شفاعت من شامل حال او می‌شود^(۱).

بلکه غیر از پیامبران فرشتگان و مؤمنان نیز برای برادران ایمانی خویش شفاعت می‌کنند. چنانکه از حضرت ابو سعید خدری رضی الله عنه روایت است که ما به حضرت پیامبر ﷺ گفتیم: آیا ما در روز قیامت پروردگارمان را می‌بینیم؟

فرمودند: آیا شما در دیدن خورشید مزاحم یکدیگر می‌شوید؟

و در آخر سخنان خویش فرمودند: شما در سؤال از حقایقی که برایتان آشکار شده بیشتر از آن مؤمنانی که در روز قیامت رستگار شده‌اند و خداوند را نسبت به برادران مؤمن‌شان سؤال می‌کنند می‌پرسید، آنان می‌گویند: پروردگارا! برادران ما آن کسانی که ما باهم نماز می‌خواندیم و روزه می‌گرفتیم و اعمال شایسته انجام می‌دادیم آنان را از آتش جهنم نجات ده. سرانجام خداوند می‌فرماید: بروید و هر کسی را که در دلش به اندازه یک مثقال دینار ایمان یافتید، او را از آتش جهنم خارج کنید، پس آنانی را که می‌دانند خارج می‌کنند، و باز می‌گردند.

دوباره خداوند می‌فرماید: بروید و هر کسی را که در دلش به اندازه یک ذره ایمان هست، خارج کنید، پس هر کسی را که می‌دانند بیرون می‌آورند.

حضرت ابو سعید رضی الله عنه گفت: اگر مرا تصدیق نمی‌کنید (اگر باور ندارید) ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظَلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضَعِفَهَا﴾ [النساء: ۴۰].

«همانا خداوند به اندازه یک ذره بر کسی ستم نمی‌کند، و اگر نیکوی باشد آن را اضافه می‌نماید» را خواند.

(۱)- بخاری، ک اذان.

بنابراین، پیامبران، فرشتگان و مؤمنان همگی شفاعت می‌کنند و تا این که خداوند می‌فرماید: شفاعت (بخشش) من هنوز باقی مانده است، پس آنگاه خداوند با دست خویش مشتی از جهنمیان را بیرون می‌آورد که گروهی سوخته و سیاه شده‌اند و آنان را در نهر آب حیات جلوی بهشت می‌اندازد و آنها در دو طرف نهر چون دانه‌ای که همراه سیلاب حمل شده و در کنار صخره سنگ و یا درختی می‌روید و آن قسمتی که در زیر آفتاب است سبزرنگ و قسمتی که در سایه است سفید است می‌رویند.

و آنگاه از نهر خارج می‌شوند، و گویا مروارید هستند و بر گردن آنها مهر زده می‌شود و اهل بهشت می‌گویند: اینها آزادگان خداوند رحمن هستند که آنان را وارد بهشت کرده است، بدون هیچ عملی که انجام داده و یا چیزی پیش فرستاده باشند و در بهشت به آنها گفته می‌شود: برای شما آنچه از بهشت را که می‌بینید و یک برابر آن است^(۱).

و یکی از مهمترین شفاعت‌ها شفاعت مؤمنان برای مردگان با خواندن نماز جنازه است. و این مطلب را حدیث حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنه بیان می‌کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر مرد مسلمانی که چهل نفر مسلمان که با خداوند شرک نمی‌ورزند بر جنازه‌اش حاضر شوند، خداوند شفاعت آنان را می‌پذیرد و در روایتی صد نفر ذکر شده است^(۲).

(۱) - بخاری، ک توحید (۱۳ / ۴۲۰ - ۴۲۱).

(۲) - مسلم، ۲ / ۶۵۵.

۷- مصائب و مشکلات در دنیا

مشکلات و مصائبی که در دنیا بر انسان مؤمن می آید، سبب نابودی گناهانش می شود، آنچه آن که آیات و احادیث بی شماری این مطلب را بیان می دارند. آنچه آن که خداوند متعال در قرآن مجید می فرماید:

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزَلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرَ اللَّهُ أَلاَّ إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ﴾ [البقرة: ۲۱۴].

«آیا گمان کردید داخل بهشت می شوید، بدون آن که حوادثی چون حوادث گذشته گان به شما برسد همانهایی که گرفتاریها و ناراحتیها به آنان رسید و آنچه ناراحت شدند که پیامبر و افرادی که ایمان آورده بودند گفتند: پس یاری خدا کجاست، آگاه باشید یاری خداوند نزدیک است.»

و این قول خداوند که می فرماید:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا الْحُلُمَ إِذْ يَقُولُونَ لَا نَبَأَ عَلَيْنَا مِنْ الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَلَا نَكُوفٍ لَنَا مِنَ الْمَوْتِ﴾ [البقرة: ۱۷۷].

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا الْحُلُمَ إِذْ يَقُولُونَ لَا نَبَأَ عَلَيْنَا مِنْ الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَلَا نَكُوفٍ لَنَا مِنَ الْمَوْتِ﴾ [البقرة: ۱۷۷].

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبَسُوا الْحُلُمَ إِذْ يَقُولُونَ لَا نَبَأَ عَلَيْنَا مِنْ الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَلَا نَكُوفٍ لَنَا مِنَ الْمَوْتِ﴾ [البقرة: ۱۷۷].

«آیا مردم گمان کردند به حال خود رها می شوند، و آزمایش نخواهند شد، و به راستی کسانی را که پیش از آنان بودند، آزمودیم. پس البته خداوند آنان را که راست گفتند معلوم می دارد و دروغگویان را [نیز] معلوم خواهد داشت.»

و نیز از دیدگاه احادیث این مطلب ثابت است، چنانکه حضرت ابوسعید و ابوهریره رضی الله عنهما روایت می کنند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر خستگی، بیماری، غم و اندوه، اذیت و

آزاری که به مسلمان می‌رسد، و حتی خاری که در پایش می‌خلد در عوض آن خداوند گناهانش را می‌آمرزد^(۱).

و از حضرت ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر مسلمانی که خاری به پایش بخلد و یا بالاتر از آن خداوند در بهشت به او درجه‌ای می‌دهد و یک گناه از گناهانش را نابود می‌کند^(۲).

و از حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که من نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رفتم، در حالی که ایشان تب داشتند، گفتم: یا رسول الله! تب شما شدید است، فرمودند: بله، مرا دو برابر هریک از شما تب می‌کند، گفتم: چون شما دو برابر ما اجر و پاداش دریافت می‌کنید، فرمودند: بله، چنین است، و نیز هر مسلمانی که مبتلا به اذیتی شود، و آن خاری و یا بالاتر از آن باشد، خداوند گناهانش را می‌بخشد و کم می‌کند و چون درختی می‌شود که برگ‌هایش می‌ریزد^(۳).

و از این احادیث ثابت شد که مصایب و مشکلاتی که به انسان مؤمن می‌رسد از قبیل مرض، اندوه و حتی خاری که به پایش می‌خلد کفاره گناهان و اشتباهات او می‌گردند. و آنچه مطلب بالا را با وضاحت بیشتری بیان می‌دارد، حدیثی است که حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: مردان و زنان مسلمان و مؤمن همیشه در جان، فرزند و مال خویش مورد آزمایش خداوندی قرار می‌گیرند، تا این که به خداوند می‌پیوندند، و بر آنان گناهی نیست^(۴).

(۱) - اللؤلؤ والمرجان، ۳ / ۱۹۲.

(۲) - مسلم، کک بر و صله ۸ / ۱۵.

(۳) - بخاری، کک مرض، مسلم، کک بر و صله.

(۴) - مستدرک حاکم، ترمذی، مسند احمد، صحیح الجامع ۵ / ۱۹۱.

و از حضرت جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که آن حضرت رضی الله عنه پیش ام السائب یا ام المسب رفتند (در حالی که او مریض بود) پرسیدند: ای ام السائب و یا ام المسیب چرا می لرزی؟

گفت: تب دارم لا بارک الله فیها.

فرمودند: تب را دشنام مده؛ زیرا گناهان انسان را از بین می برد، آنچنان که دمه آهنگر زنگار آهن را نابود می کند^(۱).

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که آن حضرت رضی الله عنه فرمودند: کسی را که خداوند بر او اراده خیر داشته باشد به مصیبتی مبتلا می گرداندش^(۲).

و از حضرت عطاء بن ابی رباح رضی الله عنه روایت است که حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما به من گفت: آیا تو را زنی از اهل بهشت نشان ندهم؟

گفتم: آری، فرمود: این زن سیاه رنگ پیش حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: من مبتلا به مرض صرع هستم، و بدنم عریان می شود، برایم دعا کنید، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر می خواهی صبر کن، برایت در عوض بهشت است و اگر خواهی از خداوند بخواهم تو را سالم گرداند.

آن زن گفت: صبر می کنم، ولی بعضی از بدنم برهنه می شود، از خداوند بخواهید که بدنم عریان نشود، آنگاه پیامبر صلی الله علیه و آله برایش دعا کردند که عریان نشود^(۳).

و از حضرت انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که من از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمودند: خداوند می فرماید: هر گاه من بنده مؤمن خود با گرفتن دو چشمش آزمودم و او صبر کرد در عوض آن دو، به وی بهشت می دهم^(۴).

(۱) - مسلم، ۸ / ۱۵.

(۲) - بخاری، ک مرض، ۱۰ / ۱۰۳ از فتح.

(۳) - اللؤلؤ والمرجان، ۳ / ۱۹۰.

(۴) - بخاری، ک المرض، ۱۰ / ۱۱۶.

و از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند که خداوند می‌فرماید: هر گاه من از بنده مؤمن خود محبوب او را در دنیا بگیرم، و او خالصانه جهت خشنودی من صبر کند، نزد من برای او جز بهشت پاداشی نیست^(۱).

پس در این احادیث بیان شد که مصایبی که در دنیا بر انسان مؤمن می‌آید کفاره گناهان او می‌شود، و مؤمن تا هنگام ملاقات خداوند مبتلا به آزمایشات می‌شود، تا این که بر او گناهی نباشد و این کرم و بخشش خداوند است که مصایب را سبب نابودی گناهان و رفع درجات مؤمنان قرار داده است، اما مصایب وارده، بر کفار و منافقان باعث نابودی آنها و نشانه عذاب و ناراحتی خداوند است.

(۱) - بخاری، ک رفاق ۱۱ / ۲۴۲.

۸- بیهوشی در عالم برزخ

در قرآن و احادیث دلایل بی‌شماری گویای این هستند که بیهوشی عالم برزخ موجب نابودی گناهان می‌شود، چنانچه خداوند متعال می‌فرماید:

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾ [الزمر: ۶۸].

«در صوردمیده خواهد شد و تمام کسانی که در آسمان‌ها و زمین هستند (بیهوش) می‌شوند و می‌میرند، مگر کسانی که خدا بخواهد سپس بار دیگر در آن دمیده می‌شود بناگاه همگی بپا می‌خیزند و در انتظار هستند.»

و در حدیثی از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: قبر فشار دادن و تنگی دارد، و اگر شخصی از آن نجات می‌یافت، لزوماً حضرت سعد بن معاذ رضی الله عنه از آن رستگار می‌شد^(۱).

و در حدیثی دیگر از حضرت ابوسعید رضی الله عنه روایت است که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مجلسی تشریف داشتند که مردی یهودی آمد و گفت: ای ابوالقاسم! مردی از یارانانت بر صورتی سیلی زده است.

- حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: پرسیدند: چه کسی؟

- گفت: مردی از انصار.

- حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: او را صدا کنید.

- آیا تو او را زده‌ای؟

(۱)- مسند امام احمد ۶ / ۵۵، صحیح الجامع ۲ / ۲۳۶.

- بله، من در بازار از او شنیدم که چنین می گفت: سوگند به آن ذاتی که حضرت موسی عليه السلام را از میان همه عالمیان برگزید.

- گفتم: مرد پست، او از حضرت محمد عليه السلام برتر است!؟

- و بر او خشمگین شدم و صورتش را سیلی کوبیدم.

- حضرت پیامبر عليه السلام: در میان انبیاء شما اظهار و اعلام برتری نکنید، و فرمودند:

مردم در روز قیامت بیهوش می شوند، و من اولین کسی هستم که زمین برایم شکافته می شود، و چون بلند می شوم، حضرت موسی عليه السلام را می بینم که پایه ای از پایه های عرش را گرفته است، ولی نمی دانم که آیا او هم بیهوش شده است یا این که با همان بیهوشی اولش (در دنیا) حساب گرفته شده است^(۱).

و از این جمله که فرمودند: آیا حضرت موسی عليه السلام بیهوش شده؟

یا این که با بیهوشی دنیا تصفیه حساب شده است، ثابت می شود که انسان با بیهوش شدن تصفیه حساب می شود.

و آنچه در حدیث حضرت انس بن مالک رضی الله عنه در باره سؤال دو فرشته (منکر و نکیر) در قبر وارد شده^(۲)، و احادیث دیگر بر این دلالت می کنند که در قبر آزمایشات و امتحان هایی هست و شاید وسیله کفاره گناهان بشنوند والله أعلم وأحكم.

(۱) - اللؤلؤ والمرجان ۳ / ۱۱۸.

(۲) - بخاری، ۲ / ۲۳۲، مسلم ۴ / ۲۲۰۲.

۹- عذاب و شکنجه در میدان محشر

آنچه بیانگر این مطلب است روایتی از حضرت ابوهریره رضی الله عنه است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: هر صاحب طلا و نقره که حق آن را در زکات ادا نکند در روز قیامت آن روزی که به اندازه پنجاه هزار سال است قطعاتی از آتش ساخته می شود و پهلو، پشت و پیشانی او را به آن داغ می کنند و چون سرد شوند دوباره در آتش جهنم داغ کرده می شود تا آن که در میان مردم قضاوت شود، و سرانجام به سوی بهشت و یا جهنم رهسپار گردد.

مردم پرسیدند: یا رسول الله! صاحب شتر چه؟

فرمودند: هر صاحب شتری که حق آن را ادا نکند (و از جمله حقوق دوشیدن آن، روزی که به آب وارد می شود) چون روز قیامت شود در میدان فراخی جلوی شتران انداخته می شود، در آن حالی که شتر در چاقترین حالت ممکن و تمامی بچه هایش است همگی پی در پی و به نوبت وی را پایمال کرده و گاز می گیرند و این عمل را در آن روز که به اندازه پنجاه هزار سال است، تکرار می کنند تا این که در میان مردم قضاوت شود، و آن مرد سرانجام به بهشت و یا به دوزخ رهسپار می گردد.

سؤال شد که، یا رسول الله! در باره گاه و گوسفند چه می فرمایید؟

فرمود: هر صاحب گاو و گوسفندی که حقش را نداده است روز قیامت آن روز طولانی که به اندازه پنجاه هزار سال است در میدان وسیعی پیش روی آنان بر صورت انداخته می شود که در میان شان بی شاخ و شکسته شاخ وجود دارد و همگی او را با شاخ ها می زنند و با سمهایشان پایمال می کنند، تا این که در میان مردم قضاوت می شود، و سرانجام او به بهشت و یا به جهنم رهسپار می شود^(۱).

---

(۱) - مسلم، ک زکوة ۲ / ۶۸۰ - ۶۸۱.

در این حدیث از سخنان حضرت پیامبر ﷺ چنین برمی آید؛ روز قیامت آن طلا و نقره‌ای که زکاتش ادا نشده تبدیل به صفحاتی آتشین می‌شوند، و در آن روزی که اندازه‌اش پنجاه هزار سال است، به وسیله آن، پهلو، پشت و پیشانی شخص، داغ کرده می‌شود و تا این که در میان مردم قضاوت شود که سرانجام او به بهشت و یا جهنم رهسپار گردد و صاحب شتر و گاو و گوسفند نیز در این روز طولانی مورد عذاب و شکنجه واقع می‌شود، چنانکه ذکر شد تا این که مسیر و انجامش مشخص می‌شود که آیا آن عذاب و شکنجه‌ای که به او رسیده است، کفاره گناهانش شده است و خداوند او را بخشیده و برای نابودی گناهانش کافی است و یا خیر گناهان دیگری مرتکب شده که به سزای آن عذاب و شکنجه می‌شود. والله أعلم.

۱۰- رحمت خداوند مهربان

خداوند بخشنده و مهربان با رحمت بیکران خویش انسان را مورد رحم قرار می‌دهد، آن رحمتی که آسمان‌ها و زمین را فرا گرفته و نود و نه قسمت آن را اندوخته و ذخیره نموده و یک قسمت آن را بر دنیا ارزانی داشته که به همان رحمت، حیوان پایش را جهت شیردادن بچه‌اش بلند می‌کند، چنانچه در حدیثی از حضرت پیامبر ﷺ نقل شده البته خداوند شمولیت این رحمت را نیز وابسته بر اطاعت و پیروی از حضرت محمد ﷺ قرار داده است. و حدیث مفصل حضرت ابوسعید خدری رضی الله عنه که در مورد رویت خداوند در آخرت است بیانگر رحمت خداوند و شفاعت پیامبر ﷺ در روز قیامت است، چنانکه حضرت ابوسعید گفت: اگر مرا تصدیق نمی‌کنید، پس آیه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَعِفَهَا﴾ [النساء: ۴۰] را بخوانید.

«خداوند به کسی ذره‌ای ستم روا نمی‌دارد، و اگر شخصی کار نیکی انجام دهد، آن را چندین برابر می‌گرداند».

و آنگاه که پیامبران و فرشتگان و مؤمنان شفاعت می‌کنند، و خداوند متعال می‌فرماید: رحمت من هنوز باقی است، پس خداوند یک مشت از جهنمیان را با دست خویش می‌گیرد که گروهی سوخته و سیاه شده‌اند، و آنان را در نهر آب حیات جلوی بهشت می‌اندازد تا آن که در دو طرف آن نهر چون دانه‌ای که همراه سیل حمل شود که در کناره صخره و یا درختی می‌روید، و آن قسمتی که زیر آفتاب است سبزرنگ و قسمتی که در سایه است سفید است، می‌رویند، و در آن حالی از نهر خارج می‌شوند که گویا مروارید هستند و بر گردن آنها مهر زده می‌شود، و اهل بهشت می‌گویند: اینها آزادگان خداوند رحمن هستند که وارد

بهشت شده‌اند و هیچ عملی انجام نداده‌اند و چیزی پیش نفرستاده‌اند و به آنان گفته می‌شود، آنچه را از بهشت که می‌بینید و یک برابر آن مال شماست^(۱).

و از حضرت انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: چون روز قیامت برپا شود، انسان‌ها همچون موج خروشان به حرکت درمی‌آیند و پیش حضرت آدم علیه السلام می‌آیند و می‌گویند:

شما پیش پروردگارت برایمان شفاعت کنید، و ایشان علیه السلام می‌فرماید: من توانایی چنین امری را ندارم.

سپس من برای بار چهارم باز می‌آیم و خداوند را با آن تعاریف زیبا ستایش می‌نمایم و سر به سجده می‌نهم سپس گفته می‌شود: ای محمد! سر را از سجده بلند کن و بگوی سخن تان شنیده می‌شود، و بخواه که خواسته‌هایت برآورده می‌شود، و سفارش کن که شفاعت تو پذیرفته می‌شود.

آنگاه من می‌گویم: پروردگارا! مرا اجازه دهید تا برای کسانی که لا إله إلا الله گفته‌اند شفاعت کنم، سپس خداوند می‌فرماید: سوگند به عزت، جلال و عظمت و بزرگواریم هر کسی که لا إله إلا الله گفته، حتماً او را از آتش جهنم خارج می‌گردانم.

و در روایتی از صحیح مسلم وارد است که چون حضرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گفت: پروردگارا! به من اجازه شفاعت نمودن برای گویندگان لا إله إلا الله بدهید، خداوند می‌فرماید: این وظیفه شما نیست و یا بنا بر روایتی فرمود: این کار به شما محول نشده است، ولی سوگند به عزت و کبریایی من الخ...^(۲).

پس این دو حدیث بر شفاعت و بخشش پروردگار مهربان دلالت می‌کنند.

و از این شگفت‌آورتر حدیث ابوهریره رضی الله عنه است که گفت: من از حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود: خداوند متعال رحمت خویش را بر صد قسمت تقسیم نموده و نزد

(۱) - بخاری، ک توحید، مسم، ک ایمان.

(۲) - مسلم، ک ایمان، ۱ / ۱۸۳ - ۱۸۴، بخاری.

خودش ۹۹٪ نود و نه درصد رحمت را نگه داشته و فقط یک قسمت از آن برای اهل زمین فرستاده است، و بر اثر همین یک قسمت، مخلوقات بر یکدیگر ترحم و شفقت می‌کنند، و حتی اسب را می‌بینی که هنگام شیردادن کره‌اش پایش را بلند می‌کند، تا این که به آن اصابت نکند^(۱).

و مکفرات دیگری نیز وجود دارد که جز خداوند فضیلت و اهمیت آنان را کسی نمی‌داند.

بار الها! ما را به خاطر گناهان ما از فضل، رحمت، پرده‌پوشی، و بخشش خویش محروم نگردان، ای بزرگترین ذاتی که سؤال شدی و مهربانترین بخشندگان تو اهل بخششی و اهل توفی هستی.

وصلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد وآله وصحبه أجمعین

«پایان»

(۱) - اللؤلؤ والمرجان ۳ / ۴۲۰.